

вадами розумового розвитку, без проб-лем могла б працювати на відкритому ринку праці за умов сприяння в їх адаптації на робочому місці з боку спеціально підготовлених фахівців. Такий вид зайнятості, що останнім часом поширюється у економічно розвинених країнах світу, має назву «суппортивна», або «підтримувана» зайнятість.

Підтримувана зайнятість являє собою форму професійної реабілітації, в рамках якої здійснюється спроба працевлаштування інвалідів із психічними захворюваннями та вадами розумового розвитку на оплачувану роботу на відкритому ринку праці із наданням, за необхідності, відповідної підтримки з боку спеціально підготовлених фахівців-супроводжувачів.

Проте в Україні працевлаштування інвалідів із психічними захворюваннями та вадами розумового розвитку на відкритому ринку праці вимірюється одиницями. Підтримувана зайнятість запроваджується поки що не державою, а завдяки активності членів профільних громадських організацій інвалідів.

Особливе місце у реалізації державної політики щодо зайнятості та працевлаштування інвалідів посідають **підприємства та організації громадських організацій інвалідів** (далі – підприємства ГОІ).

Щорічно державну допомогу у вигляді пільг з оподаткування отримують близько 400 підприємств ГОІ, на яких працює понад 22 тис. осіб, понад 50% з яких – особи з інвалідністю.

Зазначені підприємства щорічно виготовляють товарів (виконують роботи, надають послуги) на суму близько 1,5 млрд. гривень. Протягом 2010 – 2012 років щорічний розмір пільг з оподаткування для підприємств ГОІ становив від 150 до 170 млн. грн., вартість закупівель товарів (робіт, послуг) за державні кошти у таких підприємств – від 70 до 110 млн. гривень.

Необхідно зазначити, що питаннями надання державної допомоги підприємствам ГОІ та надання дозволів на отримання пільги зі сплати податків з 2001 по 2012 роки займалася міжвідомча Комісія з пи-

тань діяльності підприємств та організацій громадських організацій інвалідів (далі – Комісія) і її територіальні органи – регіональні Комісії.

Особливістю роботи зазначених Комісій було те, що їхня діяльність мала міжвідомчий характер (до складу входили представники законодавчої, виконавчої гілок влади, громадських організацій інвалідів), рішення приймалися відкрито і колегіально на підставі аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств щодо відповідності соціально-економічним критеріям, встановленим законодавством.

У грудні 2012 року у зв'язку з внесенням змін до Закону України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» **Комісію та її регіональні органи було ліквідовано**, а її функції передано центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері соціального захисту інвалідів, ветеранів війни (Мінсоцполітики), обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям, органу виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань соціальної політики (Мінсоцполітики АР Криму).

Фактично це **призвело до розбалансування єдиної сформованої державної системи** надання державної допомоги підприємствам ГОІ через ліквідацію міжвідомчих та колегіальних підходів, незалучення до процесу прийняття рішень громадських організацій інвалідів, втрати принципів прозорості та відкритості.

Крім того, прийняття рішень про надання державної допомоги підприємствам ГОІ на всеукраїнському та регіональному рівнях різними державними інституціями (які не підпорядковані, не підзвітні і не підконтрольні одна одній) призводить до розбалансування системи адміністрування надання державної допомоги підприємствам ГОІ, втрати контролю за її використанням, браку єдиного реєстру набувачів державної допомоги.

(Продовження див. у наступних номерах газети.)

ПРОМІНЬ

ВСЕУКРАЇНСЬКА РЕАБІЛІТАЦІЙНА ГАЗЕТА ТОВАРИСТВА СЛІПИХ

• Видається з 7 січня 1989 року • Понеділок, 24 березня 2014 року • №№ 11-12 (1231-1232) •

ПЕРЕБЕНДЯ

Перебендя старий, сліпий,
Хто його не знає?
Він усюди вештається
Та на кобзі грає.
А хто грає, того знають
І дякують люде:
Він їм тугу розганяє,
Хоть сам світом нудить.
Попідтинню сіромаха
І днює й ночує;
Нема йому в світі хати;
Недоля жартує
Над старою головою,
А йому байдуже;
Сяде собі, заспіває:
“Ой не шуми, луже!”
Заспіває та й згадає,
Що він сиротина,
Пожуриться, посумує,
Сидячи під тинном.
Отакий-то Перебендя,
Старий та химерний!
Заспіває про Ч а л о г о –
На Г о р л и ц ю зверне;
З дівчатами на вигоні –
Гриця та веснянку,
А у шинку з парубками –
С е р б и н а, Ш и н к а р к у
З жонатими на бенкеті
(Де свекруха злая) –
Про тополю, лиху долю,
А потім – У г а ю;
На базарі – про Л а з а р я,
Або, щоб те знали,
Тяжко-важко заспіває,
Як Січ руйнували.
Отакий-то Перебендя,
Старий та химерний!
Заспіває, засміється,
А на сльози зверне.
Вітер віє-повіває,
По полю гуляє.

На могилі кобзар сидить
Та на кобзі грає.
Кругом його степ, як море
Широке, синіє;
За могилою могила,
А там – тільки мріє.
Сивий ус, стару чуприну
Вітер розвіває;
То приляже та послуха,
Як кобзар співає,
Як серце сміється, сліпі очі плачуть
Послуха, повіє...
Старий заховавсь
В степу на могилі, щоб ніхто не бачив,
Щоб вітер по полю слова розмахав,
Щоб люде не чули, бо то боже слово,
То серце по волі з богом розмовля,
То серце щебече господню славу,
А думка край світа на хмарі гуля.
Орлом сизокрилим літає, ширяє,
Аж небо блакитне широкими б'є;
Спочине на сонці, його запитає,
Де воно ночує, як воно встає;
Послухає моря, що воно говорить,
Спита чорну гору: «Чого ти німа?»
І знову на небо, бо на землі горе,
Бо на їй, широкій, куточка нема
Тому, хто все знає, тому, хто все чує:
Що море говорить, де сонце ночує.
Його на сім світі ніхто не прийма.
Один він між ними, як сонце високе.
Його знають люде, бо носить земля;
А якби почули, що він, одинокий,
Сліва на могилі, з морем розмовля, –
На божеє слово вони б насміялись,
Дурним би назвали, од себе б прогнали.
«Нехай понад морем, – сказали б,
– гуля!»:

Добре еси, мій кобзарю,
Добре, батьку, робиш,
Що співати, розмовляти
На могилу ходиш!
Ходи собі, мій голубе,
Поки не заснуло

**9 березня –
200 років
від дня
народження
Тараса
Григоровича
Шевченка**

Твоє серце, та виспівуй,
Щоб люде не чули.
А щоб тебе не цурались,
Потурай їм, брате!
Скачи, враже, як пан каже:
На те він багатий.
Отакий-то Перебендя,
Старий та химерний!
Заспіває весільної,
А на журбу зверне.

(С.-Петербург, 1839)

«ПРОМІНЬ»

Головний редактор Іван ТАРАН. Заст. головного редактора Анатолій УЛЬЯНЕЦЬ, редактор відділу Наталія ЩЕРБАНЬ, літературний редактор Вікторія ВЛАСЕНКО, коректор Тетяна ВОЛОЩУК, верстка Єлизавети ЗГУРСЬКОЇ.

Засновник – Центральне правління Українського товариства сліпих. Видається з січня 1989 р. Реєстраційний № 414. Друкується рельєфно-крупковим та плоским шрифтом. Для індивідуальних передплатників індекс 61004. Для підприємств і організацій індекс 23269. Редакція публікує матеріали, не завжди поділяючи точку зору своїх авторів. Листування з читачами ведеться тільки на шпальтах газети. Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен, географічних назв та іншої точної інформації несе автор публікації.

Адреса редакції: вул. Л. Первомайського, 7-а, м. Київ-133, 01133, ПОГ "Об'єднана редакція періодичних видань УТОСу "Заклик". Тел.: (044) 246-79-32 (факс), 246-79-48, 234-59-20. E-mail: zaklyk2@ukr.net. У разі неотримання газети звертайтеся до відділень зв'язку за місцем проживання. Надруковано в РБЗІД УТОСу: пров. Т. Шевченка, 4, м. Київ-01001. Тел.: 278-14-07.

ІНФОРМАЦІЙНЕ ПОВІДОМЛЕННЯ

Президія Центрального правління УТОСу повідомляє, що 25 березня 2014 року об 11 годині в приміщенні Методичного центру ЦП УТОСу відбудеться черговий VII пленум Центрального правління Українського товариства сліпих.

На розгляд VII пленуму винесено такі питання:

1. Про підсумки роботи системи УТОСу за 2013 рік та завдання на 2014 рік (доповідач – голова ЦП УТОСу В.М. Більчич).
2. Про виконання бюджету УТОСу за 2013 рік і затвердження бюджету на 2014 рік (доповідач – головний бухгалтер ЦП УТОСу Г.В. Ісаєва).
3. Про роботу президії ЦП УТОСу за період з 09.10.2013 р. по 25.03.2014 р. між VI і VII пленумами (інформація начальника відділу кадрів ЦП УТОСу П.В. Клецка).

ЗАЛІЗНИЧНІ КВИТКИ – ЧЕРЕЗ ІНТЕРНЕТ

Незрячий адвокат зі Львова Андрій Стегніцький виграв суд проти «Укрзалізниці».

Усе почалося з Форуму громадської організації незрячих юристів у Харкові в жовтні 2012 року. Андрій Стегніцький, як і більшість його учасників, їхав зі Львова до місця проведення заходу потягом. І коли вирішив придбати квиток, зіштовхнувся з перешкодою.

Працюючи за комп'ютером, люди з вадами зору зазвичай користуються мовним синтезатором, що озвучує інформацію на екрані. Однак ця програма на сайті «Укрзалізниці» не змогла розрізнити – зайняті чи вільні місця, бо вони позначені не текстом, а кольорами.

Інший недолік – на сайті не передбачена можливість замовити квиток за пільговою ціною для людей з інвалідністю. Фактично, людина має бронювати для себе місце за повну вартість, а тоді викуповувати зі знижкою в касі, пред'явивши посвідчення, що дає право на пільги. Вартість бронювання – 16 гривень. Іншими словами, за користування пільгами... треба платити.

На Форумі незрячих юристів учасники поставили за мету вирішити цю проблему, оскільки вона зачіпає інтереси не однієї особи, а всіх людей з інвалідністю. «Ми обговорили цю ситуацію колективно, але доручили її вирішення саме

Андрію Стегніцькому. По-перше, знаючи його професійні якості як адвоката, по-друге, через його навички користування комп'ютером. Коли він навіть мав свій сайт. Для людини з порушеннями зору в нашій країні – це рідкість», – розповідає голова Харківської громадської організації незрячих юристів Олег Лепетюк.

Він наголошує, що у Конвенції про права інвалідів йдеться про заохочення людей з інвалідністю до користування Інтернетом. У придбанні квитка онлайн вони зацікавлені як ніхто інший, бо не потрібно їхати з дому та долати різні бар'єри, щоб дістатися до каси.

Андрій Стегніцький спочатку звернувся до «Укрзалізниці» з проханням переробити сайт так, щоб на ньому замість виділення кольором були гіперпосилання, а також додати опції для купівлі квитка за пільговими цінами. Але реакції не було, точніше, як стверджує адвокат, лист із відповіддю він побачив лише на судовому засіданні.

Від самого початку пан Стегніцький не претендував на жодну моральну компенсацію. Для нього це була справа принципу. «Цей позов стосувався прав усіх людей з інвалідністю. Як можна ви-

Працевлаштування інвалідів за сприянням Державної служби зайнятості здійснюється за різними механізмами. Водночас їх реалізація супроводжується небажанням роботодавців працевлаштувати інвалідів, низькою активністю самих інвалідів та невисокою результативністю заходів, що здійснюються цією службою. Як наслідок, відсоток інвалідів, працевлаштованих Державною службою зайнятості, залишається низьким: у 2008 році працевлаштовано 10 222 особи, у 2009-му – 7 578 осіб, у 2010-му – 8 929 осіб, у 2012-му – 12 195 осіб.

В Україні найбільш уразливими серед усіх категорій громадян з інвалідністю є інваліди внаслідок психічних захворювань та з вадами розумового розвитку.

Станом на початок 2012 року на обліку в закладах охорони здоров'я перебувало 1 млн. 164 тис. хворих на розлади психіки та поведінки, або 2 561 особа на 100 тис. населення.

Слід констатувати, що в Україні у широкого кола громадськості наявні соціальні упередження щодо можливості інтеграції цієї категорії інвалідів до життя суспільства, а тим більше до сфери праці. Лише нещодавно в Україні почав запроваджуватися принцип деінституціалізації, що передбачає надання реабілітаційних послуг інвалідам із психічними захворюваннями та з вадами розумового розвитку (зокрема із професійної реабілітації та сприяння зайнятості) на рівні громади, а не у великих стаціонарних інтернатних установах.

Відповідно до Державної типової програми реабілітації інвалідів, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 08.12.2006 року за №1686, інвалідам із психічними захворюваннями та вадами розумового розвитку надаються послуги із професійної реабілітації, що передбачає проведення профорієнтації, профдоброру, профпідготовки (перепідготовки та підвищення кваліфікації), трудової реабілітації в частині пристосування та створення робочих місць з урахуванням особливих потреб інвалідів, а також раціонального працевлаштування.

На виконання п. 2 розділу IV Державної програми розвитку системи реабілітації та трудової зайнятості осіб з обмеженими фізичними можливостями, психічними захворюваннями та вадами розумового розвитку на період до 2011 року, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від

12.05.2007 року за №716, були розроблені Типові положення про реабілітаційну установу змішаного типу для інвалідів і дітей-інвалідів з вадами розумового розвитку і про установу постійного та тимчасового перебування інвалідів з вадами розумового розвитку. Відповідно до цих положень передбачається проведення у реабілітаційних установах заходів щодо трудової реабілітації, що включають навчання найпростішим трудовим навичкам, дотримання техніки безпеки, забезпечення денної зайнятості із застосуванням творчих занять, сприяння ефективному працевлаштуванню інвалідів.

Інваліди із психічними захворюваннями та вадами розумового розвитку проходять професійне навчання не лише у спеціалізованих інтернатних установах, але й у центрах професійної реабілітації інвалідів системи Мінсоцполітики України. Станом на 01.01.2012 року чисельність цієї категорії інвалідів, які отримали послуги з професійної реабілітації, становила 112 осіб, або 6,4% від загальної кількості слухачів, які пройшли професійну реабілітацію у центрах.

В Україні найбільш типовими установами, де здійснюється зайнятість інвалідів внаслідок психічних захворювань та з вадами розумового розвитку є:

- лікувально-виробничі (трудова) майстерні (підсобні господарства, спеццехи) при психоневрологічних інтернатах та диспансерах. Найбільш поширеними видами праці у цих закладах є: столярні, слюсарні, картонажно-палітурні роботи, плетіння (лозоплетіння, соломоплетіння), художньо-прикладні роботи (випалювання, різьба по дереву) – для чоловіків; шиття, виготовлення штучних квітів, плетіння, картонажно-палітурні, художньо-прикладні роботи (рукоділья, художнє вишивання) – для жінок;
- майстерні при допоміжних школах-інтернатах, спеціалізованих професійно-технічних училищах, центрах медичної, професійної (трудова) реабілітації, де здійснюється навчання інвалідів основним трудовим навичкам;

– майстерні (гуртки) при центрах денного перебування, що засновані громадськими організаціями інвалідів. Тут головним чином відбувається зайнятість не виробничого характеру (виготовлення та декорування свічок, паперу із паперових відходів, вітальних листівок, дрібних виробів із каменю, повстини тощо).

Значна частка інвалідів в Україні, особливо із простими дефектами психіки та легкими

стану їхнього здоров'я, функціональним можливостям та є затребуваними на ринку праці.

Усі центри розміщено на територіях зі спеціально побудованими або пристосованими (як зовні, так і всередині) приміщеннями, що відповідає вимогам безбар'єрної архітектури.

За період з 2006 по 2011 роки загальна чисельність інвалідів, які пройшли професійну реабілітацію у центрах професійної реабілітації сфери управління Мінсоцполітики України, становила 11 586 осіб, працевлаштовано – 4 047 осіб, або майже 35%.

Підвищенню конкурентоспроможності інвалідів на ринку праці сприяє також запровадження на базі окремих центрів професійної реабілітації інвалідів **соціально-економічних підприємств**. На цих підприємствах створюються транзитні робочі місця, тобто робочі місця, на яких протягом року на умовах оплачуваної зайнятості працюють інваліди – випускники центру за набутою професією. Після завершення року роботи на транзитних робочих місцях інваліди, отримавши усі необхідні виробничі навички, стають конкурентоспроможними на відкритому ринку праці.

Однак, якщо станом на 01.01.2010 року у країні діяло 36 соціально-економічних підприємств (далі – СЕП) при 12 центрах професійної реабілітації інвалідів, то вже станом на 01.01.2012 року на базі 6 міжрегіональних центрів професійної реабілітації інвалідів (у містах Євпаторії, Вінниці, Львові, Луганську, Краматорську, Чернівцях) функціонувало лише 24 СЕП. Це СЕП із: обслуговування комп'ютерної техніки; виготовлення рекламного-поліграфічної продукції; виробництва сувенірів; приготування комплексних обідів та кондитерських виробів; ремонту та пошиття взуття; пошиття одягу; виготовлення технічних засобів реабілітації; проведення медичної діагностики тощо. На названих СЕП було створено 62 постійних та 59 транзитних робочих місць для інвалідів.

Варто наголосити на тому, що практична діяльність СЕП ускладнюється тим, що питання їхнього функціонування залишаються законодавчо неврегульованими.

Одним із видів зайнятості економічно активного населення виступає **надомна праця**. Надомна праця існує у двох основних організаційних формах: «традиційній» – роботі низької кваліфікації із викори-

станням найпростішого обладнання; та «телероботі» – праці із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Інвалідам у надомних умовах доступне виконання близько 170 видів робіт, а саме: штампування на ручному пресі дрібних виробів із жерсті, картону, гуми; виготовлення дерев'яних рамок для фотокарток, рамок для рибальських сіток; виготовлення штучних квітів; складання електротехнічних та електроустановних виробів, а також широкий перелік робіт із використанням новітніх інформаційно-комунікаційних технологій та оргтехніки (консультування, розробка програмного забезпечення, веб-сторінок, комп'ютерний дизайн, копіювальні роботи тощо).

Завдяки своїм організаційним особливостям надомна праця виступає однією із найбільш прийнятних форм зайнятості для людей з інвалідністю, особливо для тих із них, хто має найбільш тяжкі вади здоров'я. Проведене у 2010 році фахівцями Державної установи «Науково-дослідний інститут соціально-трудова відносин» соціологічне опитування майже 3 тисяч людей з інвалідністю свідчить про те, що для 54,3% із них брак на ринку праці роботи на умовах гнучких форм та режимів організації праці є бар'єром для їхньої інтеграції до трудового життя. При цьому найбільш актуальним цей бар'єр виявився для людей з I групою інвалідності, а за видами захворювання – для людей із порушенням функцій опорно-рухового апарату та порушенням слуху.

В Україні на державному рівні не впроваджуються активні заходи щодо розвитку для людей з інвалідністю надомної форми організації праці, бракує інформації щодо суб'єктів господарювання, що використовують надомну працю, про чисельність зайнятих на надомних робочих місцях тощо. Безпосередньо праця надомних працівників в Україні регулюється Положенням про умови праці надомників, затвердженим постановою Держкомпраці СРСР та Секретаріату ВЦРПС від 29 вересня 1981 року за № 275/11-99, яке має застосовуватися в частині, що не суперечить Конституції та законам України (далі – Положення за № 275). Але переважна більшість правових норм Положення за № 275 є застарілою, а у чинному трудовому законодавстві (КЗпП України) правового регулювання роботи такої категорії працівників, як надомники, взагалі немає.

магати гроші, коли справа становить суспільний інтерес?» – запитує адвокат.

Однак перемога в суді Стегніцькому дісталася не відразу. Довелося пройти через кілька відмов і апеляцій. У січні 2013 року він оформив позов у Галицькому райсуді міста Львова. У березні вже отримує перше рішення – негативне.

«Звісно, було боляче. Але я був упевнений у неправомірності ухваленого рішення, тому вирішив не здаватися», – розповідає адвокат.

Апеляційний суд Львівської області повертає справу до Галицького суду для ухвалення додаткового рішення. Однак повторний розгляд справи теж був негативним. Нарешті у жовтні Апеляційний суд стає на бік Андрія Стегніцького.

Рішення суду від 2 жовтня 2013 року зобов'язало державне підприємство «Укрзалізниця» та державне підприємство «Головний інформаційно-обчислювальний центр державної адміністрації залізничного транспорту України» усунути недоліки на сайті «Укрзалізниця», забезпечити можливість придбання пільгових квитків для людей з інвалідністю через сайт <http://booking.uz.gov.ua>. А також оформити сайт для придбання квитків з урахуванням потреб людей із порушенням зору таким чином, щоб текстом було підписано статус місць (вільне чи зайняте), аби програмне забезпечення для незрячого могло відображати цю інформацію за допомогою звукового синтезатора. «Укрзалізниця» оскаржувала це рішення у Верховному Суді, але його залишили без змін.

«Держава, ратифікувавши Конвенцію про права інвалідів, має не тільки сама дотримуватися її положень, а й впливати на комерційні структури, слідкувати за дотриманням усіх норм. Це справді великий крок уперед для дотримання прав людей з інвалідністю. Але й самі люди не мають сидіти й чекати, коли держава вирішить всі їхні проблеми. Потрібно діяти», – переконаний Олег Лепетюк.

Але й досі сайт «Укрзалізниця» істотних змін не зазнав. Люди з інвалідністю не можуть ним користуватися. Андрій Стегніцький нарікає: якщо рішення не виконають, доведеться досягати цього вже в судовому порядку, через прокуратуру.

Тобто паперова епопея затягнеться ще надовго, перш ніж з'явиться реальний результат.

Водночас «Укрзалізниця» повідомляє, що рішення вона виконуватиме.

Правозахисник Максим Щербатюк, програмний директор Гельсінської спілки з прав людини, зазначає, що в країнах Європи доступності сайтів для інвалідів приділяється чимало уваги, зокрема в багатьох із них є окремі законодавчі положення, які гарантують доступність сайтів. Найчастіше ці положення базуються на ООНівських «Керівних принципах доступності змісту веб-сайтів».

Положення про інформаційну доступність, прописані Конвенцією про права інвалідів, тепер закріплені й в українському законодавстві. Зокрема, в урядовій постанові за № 730 від 26 вересня 2013 р., згідно з якою інформація на офіційному сайті органу виконавчої влади має бути доступною для користувачів із порушеннями зору та слуху. Так, постановою передбачено, що аудіо- та відеоматеріали повинні супроводжуватися еквівалентним текстом. Розмір шрифту тексту, за винятком титрів, має змінюватися в межах до 200 відсотків без використання допоміжних технологій та втрати інформаційного наповнення або функціональності офіційного веб-сайту.

Візуальне представлення тексту повинно мати коефіцієнт контрастності не менше 5:1.

На офіційному веб-сайті має бути реалізована зручна навігація за допомогою клавіатури комп'ютера.

За наявності значної кількості елементів, доступ до яких може бути ускладнений для користувачів з порушенням зору та слуху, рекомендується створити альтернативну версію офіційного веб-сайту з більш простою структурою. Для переходу до альтернативної версії веб-сайту на головній сторінці розміщується відповідне гіпертекстове посилання тощо.

«Постанова Кабміну – досить позитивна ініціатива, яка дає певні законодавчі підстави вимагати забезпечення основних елементів доступності сайтів державних органів. І хоча в постанові прописані не всі керівні принципи ООН, однак уже й це є важливим кроком уперед», – наголошує пан Щербатюк.

ЗАГАЛЬНОДОСТУПНІ КНИГОЗБІРНІ

У сучасних соціально-економічних умовах одним із пріоритетних завдань українського суспільства є підтримка та соціальний захист інвалідів. Основні зусилля мають бути спрямовані на надання цій категорії громадян рівних із іншими можливостей реалізації усіх конституційних прав і свобод. Це є ознакою справжнього демократичного устрою.

До цього процесу долучаються бібліотечні установи, формуючи інформаційні ресурси, орієнтовані на різні категорії користувачів, зокрема людей з особливими потребами. Сьогодні в Україні існують 79 спеціалізованих бібліотек для обслуговування людей з вадами зору при підприємствах Українського товариства сліпих, в осередках Українського товариства глухих діють спеціалізовані книгозбірні для глухих. Станом на 2008 рік, за результатами опитування Української бібліотечної асоціації, у публічних бібліотеках України було лише 26 комп'ютерів з мовними синтезаторами для незрячих, з них 17 в обласних бібліотеках, 9 – у міських і районних.

У рамках програми «Інтернет для читачів публічних бібліотек (LEAP)», що реалізується за фінансової підтримки посольства США в Україні, у публічних бібліотеках розпочато створення центрів для обслуговування людей з особливими потребами. Певною мірою до цього долучилися інші бібліотеки, серед яких книгозбірні спеціальних шкіл та вищих навчальних закладів. Але для інформаційного забезпечення 2,7 млн. інвалідів цього недостатньо. На сьогодні ще побутує концепція, що пропонує і надалі здійснювати бібліотечне обслуговування інвалідів в окремих спеціальних бібліотеках для певної нозології інвалідів.

Цю систему бібліотечного обслуговування користувачів загалом можна характеризувати як сегрегаційну. виправити ситуацію, що формувалася впродовж тривалого часу, одночасно не вдасться.

Назріла об'єктивна необхідність запровадження концептуальних, системних змін, що ґрунтувалися б на науково-методичному забезпеченні процесів трансформації бібліотечних інститутів, проведенні серйозних організаційних, матеріально-технічних, фінансових, технологічно-інноваційних ініціатив та заходів, що реалізовувались би на загальнодержавному рівні. При цьому необхідно розробити нові підходи до формування інформаційних ресурсів, поєднати традиційні та інноваційні технології в обслуговуванні користувачів з особливими потребами в Україні.

Вищенаведені аргументи зумовили та окреслили проблему дослідження, якою займаються молоді науковці Національного університету «Львівська політехніка» та Карпатського університету імені Августина Волошина: Василь Іванович Кут (к.т.н., доцент, завідувач кафедри інформаційних технологій та аналітики Карпатського університету), Андрій Володимирович Демчук та Остап Богданович Малиновський (аспіранти кафедри інформаційних систем та мережі Національного університету «Львівська політехніка»), Антоній Валентинович Ржеуський (бібліотекар НТБ Національного університету «Львівська політехніка»).

Результати дослідження молодих учених впроваджено у практику діяльності «Ресурсного центру освітніх інформаційних технологій для осіб з особливими потребами» Національного університету «Львівська політехніка» та в інших установах.

Колективна робота цих молодих науковців «Бібліотечне обслуговування користувачів з особливими потребами та формування мультимедійних бібліотечних фондів із врахуванням нозологій» висувається на здобуття премії Президента України для молодих учених.

За матеріалами Інтернету.

ЮРИДИЧНІ ПИТАННЯ

ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ГРОМАДЯН З ІНВАЛІДНІСТЮ*

Комітет Верховної Ради України у справах пенсіонерів, ветеранів та інвалідів після виїзного засідання у Керчі, яке відбулося наприкінці вересня 2013 р., ухвалив на останньому засіданні таке рішення:

РІШЕННЯ ВІД 20 ЛИСТОПАДА 2013 РОКУ ЩОДО ПРАВА ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ НА ПРАЦЮ: СТАН РЕАЛІЗАЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У 2012 році одноразову допомогу на випадок безробіття для організації підприємницької діяльності отримали 453 особи, що становить лише 1,2% від загальної чисельності безробітних інвалідів, які перебували на обліку у службі зайнятості протягом року, та 3,7% від загальної чисельності працевлаштованих за сприянням центрів зайнятості інвалідів (довідка: у 2008 році таких осіб було 656; у 2010-му – 353 особи, у 2011-му – 544 особи).

Слід зауважити, що зареєстрованим у службі зайнятості безробітним, зокрема інвалідам, як правило, рекомендують працевлаштування шляхом організації власної справи та, відповідно, направляють на навчання професіям, орієнтованим на самозайнятість, за умов браку на цей час реальної можливості працевлаштуватися найманим працівником (тобто тоді, коли було вичерпано всі можливості працевлаштування). **Такий підхід є хибним і таким, що суперечить конституційному праву громадян на вільно обрану зайнятість.** Навіть за наявності вакансій людина з інвалідністю, зареєстрована в центрі зайнятості, повинна мати можливість відкрити власну справу, скориставшись для цього одноразовою допомогою.

Одним із шляхів проведення професійної орієнтації перепідготовки та підвищення професійної кваліфікації інвалідів є організація їх **навчання у центрах професійної реабілітації інвалідів.** Станом на 01.01.2013 року у системі Мінсоцполітики України функціонує Всеукраїнський центр професійної реабілітації інвалідів та 11 центрів професійної реабілітації, 6 з яких мають статус міжрегіональних центрів. Це такі міжрегіональні центри, як: Львівський

міжрегіональний центр соціально-трудової, професійної та медичної реабілітації інвалідів, Кримська республіканська установа «Міжрегіональний центр професійної реабілітації інвалідів» (м. Євпаторія), Вінницький міжрегіональний центр професійної реабілітації інвалідів «Поділля», Донбаський міжрегіональний центр професійної реабілітації інвалідів (м. Краматорськ), Буковинський міжрегіональний центр професійної реабілітації інвалідів (м. Чернівці), Луганський міжрегіональний центр професійної, медико-фізичної та соціальної реабілітації інвалідів.

До пріоритетних напрямів діяльності та основних завдань цих центрів належать:

- проведення професійної орієнтації, професійного добору, професійної підготовки, перепідготовки та підвищення професійної кваліфікації інвалідів;

- організацію професійної реабілітації зі здійсненням медичного нагляду, яким передбачено надання конкретних видів і форм соціальної допомоги, а також послуг психологічного характеру, що забезпечать успішну адаптацію інваліда до праці (трудова діяльність);

- організацію комплексної психотерапії та психокорекції;

- оцінку результатів професійної реабілітації інвалідів за освітніми, соціальними, психологічними і медичними критеріями та показниками;

- надання інформаційно-консультативних послуг інвалідам, громадським організаціям, підприємствам, установам з питань професійної реабілітації інвалідів;

- здійснення інформаційно-аналітичної діяльності щодо стану та перспектив професійної реабілітації інвалідів в Україні.

У центрах професійної реабілітації інвалідів здійснюється професійна підготовка інвалідів за професіями, що відповідають

*(Продовження. Початок у газеті «Промінь» № 7-8 від 24.02.2014 р.)